
Raghuvansha 17 by Kalidas

—
రఘువంశం సర్గః ౧౭ కాలిదాసకృతమ్
—

Document Information

Text title : raghuvansha17

File name : raghuvansha17.itx

Category : major_works, kAlidAsa

Location : doc_z_misc_major_works

Author : kalidasa

Transliterated by : Arvind Kolhatkar akolhatkar at rogers.com

Proofread by : Arvind Kolhatkar akolhatkar at rogers.com

Latest update : November 11, 2005

Send corrections to : sanskrit at cheerful dot c om

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

March 24, 2024

sanskritdocuments.org

రఘువంశం సర్గః ౧౭ కాలిదాసకృతమ్

అతిథిం నామ కాకుత్స్థాత్పుత్రం ప్రాప కుముద్వతీ ।
పశ్చిమాద్యామినీయామాత్ప్రసాదమివ చేతనా॥ ౧౭-౧॥

స పితుః పితృమాన్వంశం మాతుశ్చానుపమద్యుతిః ।
అపునాత్సేవితేవోభౌ మార్గావుత్తరదక్షిణౌ॥ ౧౭-౨॥

తమాదౌ కులవిద్యానామర్థమర్థవిదాం వరః ।
పశ్చాత్పార్థివకన్యానాం పాణిమగ్రాహయత్పితా॥ ౧౭-౩॥

జాత్యస్తేనాభిజాతేన శూరః శౌర్యవతా కుశః ।
అమన్యైతకమాత్మానమనేకం వశినా వశీ॥ ౧౭-౪॥

స కులోచితమిస్త్రిస్య సాహాయకముపేయివాన్ ।
జఘాన సమరే దైత్యం దుర్జయం తేన చావధి॥ ౧౭-౫॥

తం స్వసా నాగరాజస్య కుముదస్య కుముద్వతీ ।
అన్వగాత్కముదానన్దం శశాంకమివ కౌముదీ॥ ౧౭-౬॥

తయోర్దివస్పతేరాసీదేకః సింహాసనార్థభాక్ ।
ద్వితీయాపి సఖీ శచ్యాః పారిజాతాంశభాగినీ॥ ౧౭-౭॥

తదాత్మసంభవం రాజ్యే మన్త్రివృద్ధాః సమాదధుః ।
స్మరన్తః పశ్చిమామాజ్ఞాం భర్తుః సక్లౌమయాయినః॥ ౧౭-౮॥

తే తస్య కల్పయామాసురభిషేకాయ శిల్పిభిః ।
విమానం నవముద్వేది చతుఃస్తమ్భప్రతిష్ఠితమ్॥ ౧౭-౯॥

తత్ప్రీనం హేమకుమ్భేషు సంభృతైస్తీర్థవారిభిః ।
ఉపతస్థుః ప్రకృతయో భద్రపీఠోపవేశితమ్॥ ౧౭-౧౦॥

నదద్భిః స్నిగ్ధగంభీరం తూర్వైరాహతపుష్కరైః ।
అన్వమీయత కల్యాణం తస్యావిచ్ఛిన్నసంతతి॥ ౧౭-౧౧॥

దూర్వాయవాఙ్కరప్లక్షత్వగభిన్నపుటోత్తరాన్ |
 జ్ఞాతివృద్ధిః ప్రయుక్తాన్స భేజే నీరాజనావిధీన్ || ౧౭-౧౨ ||
 పురోహితపురోగాస్తం జిష్ణుం జైత్రైరథర్షభిః |
 ఉపవక్రమిరే పూర్వమభిషేక్తుం ద్విజాతయః || ౧౭-౧౩ ||
 తస్యాఘమహతీ మూర్ధ్ని నిపతన్తి వ్యరోచత |
 సశబ్దమభిషేకశ్రీర్గజేవ త్రిపురద్విషః || ౧౭-౧౪ ||
 స్తూయమానః క్షణే తస్మిన్నలక్ష్యత స బన్దిభిః |
 ప్రవృద్ధ ఇవ పర్జన్యః సారజైరభినన్దితః || ౧౭-౧౫ ||
 తస్య సన్మత్తపూతాభిః స్నానమద్భిః ప్రతీచ్ఛతః |
 వమధే వైద్యుతశ్చాగ్నేర్వృష్టిసేకాదివ ద్యుతిః || ౧౭-౧౬ ||
 స తావదభిషేకాన్తే స్నాన్తకేభ్యో దదౌ వసు |
 యావత్తైషాం సమాప్యేరన్యజ్ఞాః పర్యాప్తదక్షిణాః || ౧౭-౧౭ ||
 తే ప్రీతమనసస్తస్మై యామాశిషముదైరయన్ |
 సా తస్య కర్మనిర్వృత్తైర్దూరం పశ్చాత్కృతా ఫలైః || ౧౭-౧౮ ||
 బన్ధచ్ఛేదం స బద్ధానాం వధార్థాణామవధ్యతామ్ |
 ధుర్యాణాం చ ధురో మోక్షమదోహం చాదిశద్ధవామ్ || ౧౭-౧౯ ||
 క్రీడాపతత్రిణోప్యస్య పజ్జారస్థాః శుకాదయః |
 లభమోక్షాస్తదాదేశాద్యథేష్టగతయోఽభవన్ || ౧౭-౨౦ ||
 తతః కక్ష్యాన్తరన్యస్తం గజదన్తాసనం శుచి |
 సూత్తరచ్ఛదమధ్యాస్త నేపథ్యగ్రహణాయ సః || ౧౭-౨౧ ||
 తం ధూపాశ్యానకేశాన్తం తోయనిర్ణిక్తపాణయః |
 ఆకల్పసాధనైస్సైస్తైరుపసేదుః ప్రసాధకాః || ౧౭-౨౨ ||
 తేఽస్య ముక్తగుణోన్నద్ధం మౌలిమన్తర్గతప్రజమ్ |
 ప్రత్యూఘః పద్మరాగేణ ప్రభామణ్డలశోభినా || ౧౭-౨౩ ||
 చన్దనేనాఙ్గరాగం చ మృగనాభిసుగన్ధినా |
 సమాపయ్య తతశ్చక్రుః పత్రం విన్వస్తరోచనమ్ || ౧౭-౨౪ ||
 ఆముక్తాభరణః స్రగ్వీ హంసచిహ్నాదుకూలవాన్ |

ఆసీదతిశయప్రేక్ష్యః స రాజ్యశ్రీవధూవరః॥ ౧౭-౨౫॥

నేపథ్యదర్శినశ్చాయా తస్యాదర్శే హిరణ్మయే ।
విరరాజోదితే సూర్యే మరౌ కల్పతరోరివ॥ ౧౭-౨౬॥

స రాజకకుదవ్యగ్రపాణిభిః పార్శ్వవర్తిభిః ।
యయావుదీరితాలోకః సుధర్మానవమాం సభామ్॥ ౧౭-౨౭॥

వితానసహితం తత్ర భేజే పైతృకమాసనమ్ ।
చూడామణిభిరుద్ధృష్టం పాదపీఠం మహీక్షితామ్॥ ౧౭-౨౮॥

శుశుభే తేన చాక్రాంతం మజ్జలాయతనం మహత్ ।
శ్రీమత్సలక్షణం వక్షః కౌస్తుభేనేవ కైశవమ్॥ ౧౭-౨౯॥

బభౌ భూయః కుమారత్వాదాధిరాజ్యమవాప్య సః ।
రేఖాభావాదుపారూఢః సామగ్ర్యమివ చన్ద్రమాః॥ ౧౭-౩౦॥

ప్రసన్నముఖరాగం తం స్మితపూర్వాభిభాషిణమ్ ।
మూర్తిమన్తమమన్యన్త విశ్వాసమనుజీవినః॥ ౧౭-౩౧॥

స పురం పురహూతశ్రీః కల్పద్రుమనిభధ్వజామ్ ।
క్రమమాణశ్చకార ద్యాం నాగేనైరావతౌజసా॥ ౧౭-౩౨॥

తస్యైకసోఽచ్ఛ్చితం ఛత్రం మూర్ధ్ని తేనామలత్విషా ।
పూర్వరాజవియోగోఽప్య్యం కృత్స్నస్య జగతో హృతమ్॥ ౧౭-౩౩॥

ధూమాదగ్నేః శిఖాః పశ్చాదుదయాదంశవో రవేః ।
సోఽతీత్య తేజసాం వృత్తిం సమమేవోత్థితో గుణైః॥ ౧౭-౩౪॥

తం ప్రితివిశదైర్ష్యైర్నైరన్వయుః పౌరయోషితః ।
శరత్ప్రసన్నైర్జ్యోతిర్భిర్విభావర్య ఇవ ధ్రువమ్॥ ౧౭-౩౫॥

అయోధ్యదేవతాశ్చైనం ప్రశస్తాయతనార్చితాః ।
అనుదధ్యురనుధ్యేయం సాంనిధ్యైః ప్రతిమాగతైః॥ ౧౭-౩౬॥

యావన్నాశ్వాయతే వేదిరభిషేకజలాప్లుతా ।
తావదేవాస్య వేలాన్తం ప్రతాపః ప్రాప దుఃసహాః॥ ౧౭-౩౭॥

వసిష్ఠస్య గురోర్మన్త్రాః సాయకాస్తస్య ధన్వినః ।
కిం తత్సాధ్యం యదుభయే సాధయేయుర్న సంగతాః॥ ౧౭-౩౮॥

స ధర్మస్థసఖః శశ్వదర్థిప్రత్యర్థినాం స్వయమ్ |
 దదర్శ సంశయచ్ఛేద్యాన్వ్యవహారానతన్వితః || ౧౭-౩౯ ||
 తతః పరమభివ్యక్తసామనస్యనివేదితైః |
 యుయోజ పాకాభిముఖైర్భృత్యాన్విజ్ఞాపనాఫతైః || ౧౭-౪౦ ||
 ప్రజాస్తద్గురుణా నదోః నభసేవ వివర్ధితాః |
 తస్మింస్తు భూయసీం వృద్ధిం నభస్యే తా ఇవాయయుః || ౧౭-౪౧ ||
 యదువాచ న తన్మిథ్యా యద్దదౌ న జహార తత్ |
 సోఽభూద్భగ్నవ్రతః శత్రూనుద్ధృత్య ప్రతిరోపయన్ || ౧౭-౪౨ ||
 వయోరూపవిభూతీనామేకైకం మదకారణమ్ |
 తాని తస్మిన్నమస్తాని న తస్యోత్పిచిషే మనః || ౧౭-౪౩ ||
 ఇత్థం జనితరాగాసు ప్రకృతిష్వనువాసరమ్ |
 అక్షోభ్యః స నవోఽప్యాసీద్ధృఢమూల ఇవ ద్రుమః || ౧౭-౪౪ ||
 అనిత్యాః శత్రవో బాహ్యో విప్రకృష్టాశ్చ తే యతః |
 అతః సోఽభ్యన్తరాన్నిత్యాన్జుటూర్వమజయద్రీపూన్ || ౧౭-౪౫ ||
 ప్రసాదాభిముఖే తస్మింశ్చపలాపి స్వభావతః |
 నికషే హేమరేఖేవ శ్రీరాసీదనపాయినీ || ౧౭-౪౬ ||
 కాతర్యం కేవలా నీతిః శౌర్యం శ్వాపదచేష్టితమ్ |
 అతః సిద్ధిం సమేతాభ్యాముభాభ్యామన్వియేష సః || ౧౭-౪౭ ||
 న తస్య మణ్డలే రాజ్ఞో న్యస్తప్రణిధిదీధితేః |
 అదృష్టమభవత్కించిద్వ్యభ్రస్యేవ వివస్వతః || ౧౭-౪౮ ||
 రాత్రిందివవిభాగేషు యదాదిష్టం మహీక్షితామ్ |
 తస్మిషేవే నియోగేన స వికల్పపరాజ్ముఖః || ౧౭-౪౯ ||
 మన్తః ప్రతిదినం తస్య బభూవ సహ మన్త్రిభిః |
 స జాతు సేవ్యమానోఽపి గుప్తద్వారో న సూచ్యతే || ౧౭-౫౦ ||
 పరేషు నేషు చ క్షిప్తైరవిజ్ఞాతపరస్పరైః |
 సోఽపసర్వైర్జాగార యథాకాలం స్వపన్నపి || ౧౭-౫౧ ||
 దుర్గాణి దుర్గ్రహాణ్యాసంస్తస్య రోద్ధురపి ద్విషామ్ |

న హి సింహో గజాస్కన్ధీ భయాద్ధిరిగుహాశయః॥ ౧౭-౫౨॥

భవ్యముఖ్యాః సమారమ్భాః ప్రత్యవేక్ష్యానిరత్యయాః ।

గర్భశలినధర్మాణస్తస్య గూఢం విపేచిరే॥ ౧౭-౫౩॥

అపథేన ప్రవవృతే న జాతూపచితోఽపి సః ।

వృద్ధౌ నదీముఖేనైవ ప్రస్థానం లవణామ్భసః॥ ౧౭-౫౪॥

కామం ప్రకృతివైరాగ్యం సద్యః శమయితుం క్షమః ।

యస్య కార్యః ప్రతీకారః స తన్నైవోదపాదయత్॥ ౧౭-౫౫॥

శక్యేష్వేవాభవద్యాత్రా తస్య శక్తిమతః సతః ।

సమీరణసహాయోఽపి నామ్భఃస్థార్థీ దవాసలః॥ ౧౭-౫౬॥

న ధర్మమర్థకామాభ్యాం బబాధే న చ తేన తౌ ।

నార్థం కామేన కామం వ సోఽర్థేన సదృశస్త్రిషు॥ ౧౭-౫౭॥

హీనాన్యన్యపకర్తృణి ప్రవృద్ధాని వికుర్వతే ।

తేన మధ్యమశక్తీని మిత్రాణి స్థాపితాన్యతః॥ ౧౭-౫౮॥

పరాత్మనోః పరిచ్ఛిద్య శక్త్యాదీనాం బలాబలమ్ ।

యయావేభిర్బలిష్ఠశ్చేత్పరస్మాదాస్త సోఽన్యథా॥ ౧౭-౫౯॥

కోశేనాశ్రయణీయత్వమితి తస్యార్థసంగ్రహః ।

అమ్బుగర్భో హి జిమూతశ్చాతకైరభినన్ద్యతే॥ ౧౭-౬౦॥

పరకర్మాపహః సోఽఘోరుద్యుతః స్వేషు కర్మసు ।

ఆవృణోదాత్మనో రన్ధ్రం రన్ధ్రేషు ప్రహరన్నిహాన్॥ ౧౭-౬౧॥

పిత్రా సంవర్ధితో నిత్యం కృతాస్త్రః సాంపరాయకః ।

తస్య దణ్డవతో దణ్డః స్వదేహాన్న వ్యశిష్యత॥ ౧౭-౬౨॥

సర్పస్యేవ శిరోరత్నం నాస్య శక్తిత్రయం పరః ।

స చ కర్ష పరస్మాత్తదయస్కాన్త ఇవాయసమ్॥ ౧౭-౬౩॥

వాపీష్యివ స్రవస్తీషు వనేషూపవనేష్యివ ।

సార్థాః స్వైరం స్వకీయేషు చేరుర్వేశ్యస్యివార్దిషు॥ ౧౭-౬౪॥

తపో రక్షన్ విఘ్నేభ్యస్తస్కరేభ్యశ్చ సంపదః ।

యథాస్వమాశ్రమైశ్చక్రే వర్జైరపి షడంశభాక్॥ ౧౭-౬౫॥

ఖనిభిః సుషువే రత్నం క్షేత్రైః సస్యం వనైర్గజాన్ |
 దిదేశ వేతనం తస్మై రజాసదృశమేవ భూః || ౧౭-౬౬ ||
 స గుణానాం బలానాం చ షణ్ణాం షణ్ముఖవిక్రమః |
 బభూవ వినియోగజ్ఞః సాధనీయేషు వస్తుషు || ౧౭-౬౭ ||
 ఇతి క్రమాత్ప్రయుజ్ఞానో రాజనీతిం చతుర్విధామ్ |
 ఆ తీర్థాదప్రతిఘాతం స తస్యాః ఫలమానశే || ౧౭-౬౮ ||
 కూటయుద్ధవిధిజ్ఞేఽపి తస్మిన్నన్యార్గయోధిని |
 భేజేఽభిసారికావృత్తిం జయశ్రీర్షీరగామినీ || ౧౭-౬౯ ||
 ప్రాయః ప్రతాపభగ్నత్వాదరీణాం తస్య దుర్లభః |
 రణో గన్ధద్విపస్యేవ గన్ధభిన్నాన్యదన్తినః || ౧౭-౭౦ ||
 ప్రవృద్ధౌ ప్రియతే చన్ద్రః సముద్రోఽపి తథావిధః |
 స తు తత్సమవృద్ధిశ్చ న చాభూత్తావివ ఙ్గయా || ౧౭-౭౧ ||
 సన్తన్తస్యాభిగమనాదత్యర్థం మహతః కృశాః |
 ఉదధేరివ జిమూతాః ప్రాపుర్దాతృత్వమర్ధినః || ౧౭-౭౨ ||
 స్తూయమానః స జిహ్వా య స్తుత్యమేవ సమాచరన్ |
 తథాపి వవృధే తస్య తత్కారీద్వేషిణో యశః || ౧౭-౭౩ ||
 దురితం దర్శనేన ఘ్నంస్తత్త్వార్థేన నుదంస్తమః |
 ప్రజాః స్వతన్త్రయాంచక్రే శశ్వత్సూర్య ఇవోదితః || ౧౭-౭౪ ||
 ఇన్దోరగతయః పద్మే సూర్యస్య కుముదేంఽశవః |
 గుణాస్తస్య విపక్షేఽపి గుణినో లేభిరేఽన్తరమ్ || ౧౭-౭౫ ||
 పరాభిసంధానపరం యద్యస్యస్య విచేష్టితమ్ |
 జిగీషోరశ్వమేధాయ ధర్మ్యమేవ బభూవ తత్ || ౧౭-౭౬ ||
 ఏవముద్యన్ప్రభావేణ శాస్త్రనిర్దిష్టవర్తనా |
 వృషేవ దేవో దేవానాం రాజ్ఞాం రాజా బభూవ సః || ౧౭-౭౭ ||
 పఞ్చమం లోకపాలానాం తమూఢుః సామ్యయోగతః |
 భూతానాం మహతాం షష్ఠమష్టమం కులభూభృతామ్ || ౧౭-౭౮ ||
 దూరాపవర్జితచ్ఛత్రైస్తస్యాజ్ఞాం శాసనార్పితామ్ |

దధుః శిరోభిర్భూపాలా దేవాః పౌరందరీమివ ॥ ౧౭-౭౯ ॥

ఋత్విజః స తథానర్ప దక్షిణాభిర్మహాక్రతౌ ।
యథా సాధారణీభూతం నామాస్య ధనదస్య చ ॥ ౧౭-౮౦ ॥

ఇన్ద్రాద్వస్పృష్టిర్నియమితగదోద్రేకవృత్తిర్యమోఽభూ-
ద్యాదోనాథః శివజలపథః కర్మణే నౌచరాణామ్ ।
పూర్వాపేక్షీ తదను విదధే కోషవృద్ధిం కుబేర-
స్తస్మిన్దణ్డోపనతచరితం భేజిరే లోకపాలాః ॥ ౧౭-౮౧ ॥

ఇతి శ్రీరఘువంశే మహాకావ్యే కవిశ్రీకాలిదాస-
కృతావతిథివర్ణనం నామ సప్తదశః సర్గః ॥

Encoded and proofread by

Arvind Kolhatkar akolhatkar at rogers.com

Raghuvansha 17 by Kalidas

pdf was typeset on March 24, 2024

Please send corrections to sanskrit@cheerful.com

